

Mesilasperede talvitumine, noseматоos ja kevadised tööd mesilas

**Kokkuvõte Antu Rohtla loengust Karksi-Nuia mesinike õppepäeval 01.03.2008.a.,
Lektorileping PR-4-1.5-22**

Mesinduspäev toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Eesti looduslik-kliimaatilistes tingimustes, kus mesilaste aktiivse elutegevuse periood on võrdlemisi lühike (vaid 4-5 kuud, meekorjeperiood veelgi lühem), on mesilasperede hea talvitumine väga oluline. Suuremateks ohtudeks talvitumisel on muutlikest ilmastikutingimustest tulenev liiga varane (juba veebruaris või varemgi) haudme kasvatamise algus, mis võib pika jaheda kevade korral põhjustada söödapuuduse ja mesilaspere hukkumise. Viimastel aastatel ongi mesilasperede suurema hukkumise perioodideks oktoober-november (varroatoosi tõttu nõrgestatud perede hukkumine) või veebruar-märts, mil hukkuvad liiga vara haudmekasvatamist alustanud pered.

Mesilasperede üldist arengut ja olukorda, aga ka talvitumist aitab jälgida taru kontrollkaalu näitude fikseerimine. Kui suvel jälgitakse tarukaalu muutusi iga päev, siis talvel on piisav fikseerida tarukaalu muutused iga 7 – 10 päeva järel. See võimaldab märgata, millal kevad-talvel hakkab söödakulu järsult suurenema. See näitab, et tarus on temperatuuri tõstetud ja on alanud haudmetegevus, millega kaasneb suurem söödakulu. Kaalumuutuste jälgimine võimaldab hinnata söödavarude olukorda ja vajadusel mesilasperele lisa sööta anda.

Talvituvat mesilaspere ohustab ka noseматоos, mis on sageli mesilaspere varakevadise nõrgenemise või isegi hukkumise põhjuseks. Haigus tabab mesilasi tavaliselt varakevadel, kui tarus on palju niiskust ja suhteliselt madal temperatuur. Haigestuvad nii töomesilased, emad kui ka lesed, kui need on olemas. Nosemast tabandunud töomesilase eluiga lüheneb 1-2 kuu võrra. Nosemast tabandunud ema munemisvõime väheneb või raskemate vormide korral võib ta muutuda ka viljatuks. Nosema ongi üheks peamiseks põhjuseks, miks mesilasperedes toimub varakevadel vaikne emadevahetus. Nosemat põdev ema võib ka hukkuda.

Nosema eoseid leidub ligi 80% -l peredest, kuid mitte alati ei võta haigus ägedat vormi. Arvatakse, et nosemal ongi olemas kaks vormi - üks, mis kutsus esile haiguspildi järgi kroonilise haiguse, mis varakevadel ägeneb ja raugub peakorje saabumisel. Teine vorm on aga äge vorm, mis võib ilmned juba sügistalvel (kui peres toimus haudme kasvatamine hilissügiseni) aga ka varakevadel ja mille läbi võib hukkuda 20-25% peredest.

Haigus levib mesilasperes tavaliselt siis, kui pere hakkab hauet kasvatama, mille eeltingimusteks on temperatuuri tõus ja senisest intensiivsem suira tarbimine. Loodusliku korje algusega haigus taandub ja pere võib suvel kosuda ja anda ka toodangut, kuid ta on siiski eostekandja, kust eosed levivad kogu mesilas ja ka naabruses asuvasse mesilasperedesse. Sattunud ebasoodsatesse tingimustesse moodustuvad spoorid, mis võivad väga kaua säilida ja on vastupidavad nii temperatuuri muutustele kui ka kemikaalidele. Puidust mesindustarvikutel võivad nosema eosed säilitada eluvõime 3-4 kuu vältel, mees 1-2 aastat, kärgedel (sõltuvalt tingimustest) 3 kuust kuni 2 aastani. Vees säilivad nosemaeosed kuni 4 kuud. Selle tõttu tuleb hoolikas olla mesilaste kevadisel jootmisel, sest mesila lähedastest looduslikest veekogudest kogutav vesi võib olla saastatud parasiidi eostega ja selle kaudu võivad nakatuda kõik pered.

Kevadised tööd algavad mesiniku jaoks puhastuslennu päevast, kus saadakse esmane informatsioon mesilasperede seisundist. Kui puhastuslendlus on loid, siis võib tegemist olla nosematoosi haigestunud perega. Sellise pere mesilased roojavad lennulauale ja taru esiseinale. Tuleks võtta perest esimesel võimalusel proov ja saata alalüüsi laborisse. Esimesteks töödeks mesiniku jaoks on mesilasperede kevadine kiirläbivaatus, kus hinnatakse ka sööda- ja suuravaru, ning seejärel tarupõhjade puhastamine, mis kiirendab mesilasperede arengut.